

273235 - صاحبان تعمیرگاه‌ها با دستگاه‌هایی که صاحبانشان آن‌ها را به مدتی طولانی رها کرده‌اند چه کنند؟

سوال

مسئله‌ای هست که مرا آزار می‌دهد و حکم آن را نمی‌دانم. من جوانی هستم که مغازه تعمیر لوازم خانگی برقی دارم؛ بیشتر آن‌ها یخچال، ماشین لباسشویی و کولر است. مغازه‌ای که در آن کار می‌کنم بزرگ نیست و گاهی یخچال‌ها و ماشین‌های لباسشویی روی هم انباشته می‌شوند، در حالی که صاحبانشان برای بردن آن‌ها نمی‌آیند و [حتی] نمی‌خواهند تعمیرشان کنند. من گاهی یک سال و گاهی دو سال برای آن‌ها صبر می‌کنم و نمی‌آیند؛ در نتیجه به خاطر پر شدن مغازه و نبود جا برای پذیرش دستگاه‌هایی که صاحبانشان خواهان تعمیرشان هستند، ناچار می‌شوم آن‌ها را اوراق کنم و دور بیندازم. گاهی نیز آن‌ها را به مدت یک ماه یا بیشتر بیرون از مغازه می‌گذارم و چون برای بردنشان نمی‌آیند، دورشان می‌اندازم و بعضی وقت‌ها اگر قطعاتی از آن‌ها به کار بیاید، به عنوان قطعه یدکی برمی‌دارم. پس از گذشت بیش از یک یا دو سال، برخی از آن‌ها می‌آیند و سراغ دستگاه‌هایشان را می‌گیرند؛ من به آن‌ها می‌گویم اگر به خاطر تنگی جا ناچار نمی‌شدم، آن‌ها را دور نمی‌انداختم. بعضی از آن‌ها وضعیت را می‌پذیرند و برخی به من می‌گویند: تو را حلال نمی‌کنم و دستگاه خود را می‌خواهم. کار به جایی می‌رسد که گاهی وقتی خانه صاحب دستگاه خراب را که یک سال است سراغی از آن نگرفته می‌شناسم، با هزینه خودم یک کامیونت کرایه می‌کنم و آن را تا خانه‌شان می‌فرستم؛ اما گاهی وقت‌ها صاحبانشان را نمی‌شناسم، چون دستگاه را بیرون مغازه رها می‌کنند و من آن‌ها را پیدا می‌کنم و بیش از شش ماه نگه می‌دارم، پس اگر صاحبش پیدا نشد دور می‌اندازم. می‌خواهم حکم شرع را درباره وضعیت خودم بدانم؛ آیا دستگاه‌هایی که دور می‌اندازم امانت نزد من به شمار می‌روند و تصرف در آن‌ها جایز نیست؟ اگر پاسخ مثبت است، آیا مدت‌زمانی وجود دارد که باید در آن مدت نگهداری‌شان کنم؟ و اگر جایز نیست، مرا با خبر سازید و راهنمایی‌ام کنید زیرا سرگردانم و نمی‌خواهم الله تعالی را به خشم آورم و از کسانی باشم که اموال مردم را به باطل می‌خورند.

پاسخ مفصل

الحمد لله.

دستگاه‌هایی که صاحبانشان برای تعمیر نزد شما می‌آورند، نزد شما «امانت» به شمار می‌روند؛ بنابراین واجب است تا زمانی که صاحبانشان برای تحویل گرفتن آن‌ها می‌آیند، از آن‌ها محافظت و نگهداری کنید. اما اگر صاحب دستگاه در آمدن برای تحویل گرفتن کالا پس از تعمیر آن، بیش از مدت‌زمان معمول و متعارف تأخیر کند،

به گونه‌ای که امید به بازگشت او از دست برود، یا اینکه رها کردن این دستگاه‌ها به خاطر تنگی جا برای شما زیان‌آور باشد، یا در محافظت از آن‌ها مشقت و سختی وجود داشته باشد و مواردی از این دست:

در این حالت، برای دفع ضرر از خود، این حق را دارید که این دستگاه‌ها را به قیمت روز آن‌ها در بازار بفروشید، و از بهای آن به اندازه دستمزد تعیین‌شده خود بردارید و مابقی پول را نزد خود نگه دارید؛ پس اگر صاحب آن روزی برگشت، مابقی را به او بازگردانید.

کمیته فتوای سایت «الفقه الإسلامي» می‌گوید: «او باید به اندازه‌ای که گمان غالب می‌رود مالک دیگر نخواهد آمد منتظر بماند، سپس در آن تصرف کند و دستمزد کار خود و کرایه مکان را که بر اساس عرف یا شرط تعیین شده، استیفا کند؛ سپس اگر چیزی باقی ماند، در ملکیت مالک باقی می‌ماند که اگر آمد، به او بازمی‌گرداند و اگر نیامد، برای او جایز است از آن مابقی بهره‌مند شود و ضامن مثل آن باشد، و اگر از روی احتیاط آن را نگه‌داری کند، بهتر است.

این همان چیزی است که قاعده شریعت مبنی بر اینکه «الضرر یُزال» (ضرر باید از بین برود) آن را اقتضا می‌کند؛ و ملوم است که باقی ماندن این کالاها در مغازه و دریافت نکردن دستمزد کار، زیان بزرگی برای صاحب تعمیرگاه یا خشک‌شویی است، به‌ویژه اگر کالا نیازمند قطعات یدکی و مانند آن بوده باشد، در حالی که او خود نیازمند پرداخت حقوق کارگران و اجاره‌بهای مغازه است و چه بسا ناچار شود برخی کارهای دیگر را به دلیل نبودن جا برای انبار کردن آن‌ها رد کند.

این وضعیت با تکرار شدن از سوی بیش از یک مشتری، بدتر نیز می‌شود؛ پس همه این‌ها نشان‌دهنده زیان بزرگی برای صاحب مغازه است که تصرف او در کالاها از طریق فروش را مجاز می‌سازد». پایان نقل قول از سایت «الفقه الإسلامي».

توصیه به شما این است که در قرارداد شرطی بگنجانید، یا برگه یادداشتی بنویسید و آن را در جایی آشکار از مغازه آویزان کنید به گونه‌ای که مشتریان آن را ببینند:

مبنی بر اینکه اگر صاحبان دستگاه‌ها برای تحویل گرفتن آن‌ها نیایند، پس از مدت‌زمان مشخصی که آن را برای هر دو طرف مناسب می‌دانید، از دست این دستگاه‌ها خلاص خواهید شد.

و پس از پایان این مدت، شما ملزم به نگه‌داری از آن‌ها نیستید؛ پس برای شما جایز است که با فروش آن‌ها و برداشتن دستمزد خود و سپس صدقه دادن مابقی، یا صدقه دادن خود آن به همان صورت که هست، از دست آن‌ها خلاص شوید، یا اگر به درد صدقه و فروش نمی‌خورند، دورشان بیندازید.

و بهتر از این کار آن است که شماره تلفن صاحب هر دستگاه یا راه ارتباط با او از طریق پیامک و مانند آن را همراه با تاریخ تحویل گرفتن دستگاه، روی آن بچسبانید؛ و پیش از پایان یافتن مهلت، با او تماس بگیرید تا به او هشدار دهید که اگر برای تحویل گرفتن دستگاهش نیاید، شما مسئولیتی در قبال آن ندارید؛ پس اگر آمد که هیچ، وگرنه همان‌طور که پیش از این

بیان شد در آن تصرف کنید.

والله أعلم.